

۲۰۱۶/۰۸/۱۸

صالحه واهب واصل

به مناسبت نود و هفتمین سال استرداد استقلال افغانستان

نخست از همه مراتب بهترین تبریکات و تمنیات خود را نسبت نود و هفتمین سال استرداد استقلال کشور عزیز افغانستان به همه هموطنان وطنپرست و آزادی خواه و صلح جویم تقدیم نموده از ایزد متعال آرامی، رفاه و پیشرفت دوامدار را در سایه صلح و امن برای کافه ملت افغان آرزو کرده و به مناسبت بزرگداشت این روز ملی و خجسته مختصر مطالبی را بعرض میرسانم:

نود و هفت سال قبل، زمانیکه تعدادی از ممالک جهان تحولات مبرم و سریع را در سیستم های سیاسی، مدنی، اقتصادی، اجتماعی و پیشرفت شگفت آور تکنالوجی در کشور های شان تجربه می کردند، در برخی دیگر از ممالک جهان مردم زیر ستم استعمار کهن رنج می بردند و تلاشهای آزادیخواهانه شان به شدت از طرف قوای استعماری سرکوب می گردید. افغانستان که در امور داخلی آزاد بود، در امور خارجی دست نگر و مطیع دولت هند برتانوی و یا به عبارت دیگر دولت انگلیس قرار داشت. با رسیدن شاه امان الله به سلطنت، افغانستان اولین کشور اسلامی جهان بود که بیرق آزادی کامل خود را بلند کرد و با اقدام نظامی در سه جبهه چنان اوضاعی به وجود آمد که دولت انگلیس به دلایل مختلف طالب متارکه شد و برای حل معضله، راه مذاکره را پیشنهاد کرد که طرف قبول جانب افغانی واقع شد.

یکی از دلایل متارکه این بود که انگلیس ها می دانستند و درک کرده بودند که در صورت تداوم جنگ با افغانها از یکطرف مقاومت های قبایلی در ساحه زیر سلطه آنها در ماورای خط دیورند کسب شدت میکند و از طرف دیگر اینکار موجب میشود تا روز تا روز قیام های آزادیخواهانه در هند نیز قوت گیرد و اوضاع در آنجا بحرانی شده از کنترل خارج گردد. لهذا تصمیم گرفتند که نباید برای بدست آوردن لقمه نان (افغانستان) سفره بزرگ غذا (هند) را از دست دهند روی این ملحوظ برای اینکه سفره غذا (هند) را نگهداشته باشند، متارکه را برای ختم جنگ و آزادی افغانستان اعلان کرد تا به راحتی در آینده نیروهای انقلابی هند را سرکوب نمایند. قبولی پیشنهاد متارکه از طرف شاه امان الله غازی نیز مبتنی به دلالتی بود که از جمله یکی هم ضعف قوای نظامی رسمی افغان در برابر یک قدرت بزرگ نظامی آنوقت محسوب میشود که در صورت ادامه جنگ عواقب ناگوار را برای دولت افغانستان بار می آورد.

یکی از تکنیک های بسیار مبتکرانه شاه امان الله برای استرداد کامل استقلال کشور همانا رجحان راه حل سیاسی نظر به راه حل نظامی بود که تا آنوقت در هیچ کشور دیگر در پیش گرفته نشده بود. حینیکه هیئت های افغانی و انگلیسی بار اول به مذاکره پرداختند، شاه امان الله به هدف شناسائی دولت مستقل افغانستان وفدی را به کشور های اسلامی و اروپائی اعزام نمود که در نتیجه تعدادی از کشورها افغانستان آزاد و مستقل را به رسمیت شناختند و روابط سیاسی را با دولت افغانستان برقرار کردند، به خصوص شناخت استقلال رسمی کشور از طرف شوروی به حیث اولین کشور از نظر سیاسی حائز اهمیت خاص بود که انگلیس ها را متوجه عواقب بعدی آن ساخت. با اینطریق مراجع انگلیسی بعد از سه دوره مذاکره بالاخره مجبور به شناسائی رسمی استقلال کامل افغانستان گردیدند.

هنگامیکه اولین دور مذاکرات بین هیئت های افغانی و انگلیسی به تاریخ ۲۵ جون ۱۹۱۹ در راول پندی صورت گرفت، طرف انگلیسی استقلال افغانستان را در دموور داخلی و خارجی تصدیق کرد. با آنکه یک قسمت این توافق در ناحیه تورخم به نفع انگلیسها بود، اما شاه امان الله غازی با استفاده از یک فرصت حساس به استناد این تفاهم نامه مجلسی را به اشتراک اراکین دولت و شخصیت های مهم ملکی و نظامی در قصر استور دائر کرد و پس از غور بر محتوای تفاهمنامه، آنرا بروز ۱۹ اگست ۱۹۱۹ امضاء و همان روز را به حیث روز ملی استقلال کشور اعلام نمود و گفت: اگر او باشد یا نباشد، مردم افغانستان این روز خجسته را جشن بگیرند. از آن به بعد همه ساله این روز با افتخار ملی به حیث روز استقلال کشور تجلیل میگردد.

شاه امان الله در دوره ده ساله سلطنتش کار های بس مهمی را انجام داده است که ثبت تاریخ کشور است. نمونه هایی از مهمترین فعالیت های سیاسی، کلتوری، اقتصادی و اجتماعی این دوره عبارت اند از:

- امضاء معاهدات رسمی با دول خارجی چون روسیه شوروی، ترکیه، ایتالیا، جرمنی، انگلستان، ایران، هندوستان و دیگر کشور ها.
- محو غلامی و کنیزی، زمینه سازی برای احقاق حقوق شرعی و مدنی زنان،
- تبدیل نام واحد پول کشور از «روپیه» به «افغانی»،
- برافراشتن بیرق ملی افغانستان به حیث یک کشور آزاد و مستقل در داخل کشور و بر فراز در و دیوار نمایندگی های سیاسی افغانستان در کشور های خارجی، و تبدیل رنگ های آن به «سیاه، سرخ و سبز» به جای رنگ سیاه.
- جهت حاکمیت قانون در کشور انفاذ اولین قانون اساسی به نام "نظامنامه اساسی دولت علیه افغانستان" در لویه جرگه زمستان سال ۱۳۰۱ شمسی (۱۹۲۳م) و راه اندازی لویه جرگه های بعدی به اشتراک نمایندگان مردم به حیث اولین قوه مقننه کشور،
- اساس معارف یعنی (تعلیم و تربیه) با مطبوعات جدید در دوره سلطنت امیر حبیب الله خان صورت گرفته بود. که تنها مختص به پایتخت بود و ولایات از آن بهره ای نمی بردند. شاه امان الله سعی کرد مکاتب و نشر جراید را توسعه دهد که این یکی از پر ثمر ترین فعالیت های عصر وی به شمار می رود. اولین علایم فرهنگ و ادب جدید در کشور با انتشار جریده سراج الاخبار در عصر سلطنت امیر حبیب الله خان سراج الملت پدیدار گشت که در زمان اعلیحضرت امان الله خان به نام امان افغان نشر می شد،
- همچنان انفاذ نظامنامه نکاح، عروسی و ختنه سوری شامل (۲۲) ماده در سال ۱۹۲۴م،
- تدوین و انفاذ بیش از ۷۰ "نظامنامه" در ساحات مختلف،
- برای نخستین بار تشکیلات سیاسی و اداری حکومت شاهی مشروطه در افغانستان را اساس گذاشت، یعنی کابینه مانند دیگر جوامع مدنی مطابق احتیاجات و نیازمندی های ملت افغانستان تنظیم شد و در رأس هر وزارت وزیری تعیین و مقرر گردید.
- همچنان تشکیلات و تقسیمات اداری و ملکی کشور درین دوره سلطنتی، ترتیب و به اساس حدود اربعه مشخص مناطق نائب الحکومه (والی) و یا حاکم اعلی مقرر گردید.
- برای رسیدگی و توجه بیشتر به نیازمندی های بعضی از ولایات یک تعداد از وزیران کابینه هم به نام رؤسای تنظیمیه توظیف شدند که از مرکز با ولایات مستقیماً همکاری نموده بتوانند. و کوشش به عمل آمد تا روابط ولایات، نائب الحکومگی ها و حکومت های اعلی با مرکز نزدیک نگهداشته شود.
- اعزام یک تعداد متعلمین پسر به کشور های اروپائی جهت فراگیری تعلیمات عصری و نیز اعزام اولین گروپ دختران افغان به ترکیته به مقصد تحصیل در ساحه طبابت و معارف،

۵ - تغییرات در مورد طرز لباس پوشیدن زن و مرد و احداث مدارس جدید.
جامعه افغانستان متشکل از اقوام و قبایل مختلف با زبان و آداب و رسوم متفاوت می باشد. از جانب دیگر سطره برتانیه در آن زمان فشار هند برتانوی و اختلاف بین شاه و اصلاح طالبان و پیچیدگی رقابت درون دربار و غرور و عدم درک درست شاه از اوضاع ریشه های موفق نشدن بود.

برخی از عوامل ناکامی دوره امانی:

- ۱ - تضاد بین اصلاحات و منافع قشر حاکم جامعه مانند: فیودال ها و روحانیون بزرگ، ملایان، ملاکان، و اعیان و درباریان.
- ۲ - خوی و خصلت شخص شاه که تحت تأثیر عناصر گوناگون شکل شده بود و در آن افراط و شتاب زدگی به سائر عناصر غلبه داشت.
- ۳ - تحریک مخالفین شاه امان الله توسط عناصر انگلیسی در داخل کشور و مخالفت های عملی آن کشور طوری که در روز های اغتشاش "حبیب الله کلکانی" و قیام شنوار، طیاره های انگلیسی بر فراز شهر کابل به پرواز درآمده و به درخواست

د پانو شمیره: له ۲ تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

وزیر مختار برتانیه در کابل اقدام به پخش اوراق تحدید آمیز علیه دولت نموده و همین شخص با "حبیب الله کلکانی" تماس مستقیم گرفت. که اینها عواملی را برای ناکامی ذکر کرده اند.
۴ - اختلافات ذات البینی و رقابت های جهت رسیدن به قدرت بین اراکین ارشد دولت.

یاد آن شاه عدالت پرور، وطن دوست و مردم خواه، مترقی و با دیانت گرامی بادا!
به امید صلح و آرامش دائمی ملت افغان و سعادت و آزادی سرزمین افغانستان.

-
۱. منابع: وبسایت های اینترنتی
  ۲. پژوهش سرای تاریخ افغانستان
  ۳. و وبسایت فردا
-

(سپاس فراوان از جناب داکتر صاحب کاظم که جهت صحت بودن نکات ذکر شده در فوق، مقاله را از نشر گذشتاندند)

د پانو شمیره: له ۳ تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ